

Joan Solà i Cortassa

(10.01.1940 - 27.10.2010)

La nit del 26 al 27 d'octubre va morir el nostre company Joan Solà i Cortassa, membre de la Secció Filològica i vicepresident de l'Institut d'Estudis Catalans.

La setmana anterior, el 18 d'octubre, en l'acte d'inauguració d'aquest curs, havia rebut, juntament amb altres col·legues, la medalla de membre emèrit de la nostra corporació. Tenia, doncs, poc més de setanta anys, ja que havia nascut a Bell-lloc d'Urgell el 10 de gener de 1940, «en el si d'una família humil i prolífica», com ha dit el seu amic Jordi Mir.

En l'acte d'homenatge que li fou ofert uns dies abans, el 20 d'octubre, a la Universitat de Barcelona, Joan Solà mateix va voler rememorar aquests orígens en el parlament que hi pronuncià, breu però encara vibrant i ple de l'energia inexplicable i el sentit de l'humor, fins i tot, que sabé mantenir fins al darrer dia. No recordo amb exactitud les seves paraules, segurament les últimes que digué en un acte públic, però sí que hi volgué subratllar —perquè ningú renunciés a les pròpies aspiracions— el modest bagatge inicial amb què havia emprès l'apassionada aventura de descobriment de la llengua i la cultura catalanes que convertiria un noi senzill de la plana d'Urgell en un dels grans lingüistes del nostre país, més gran encara precisament per no haver oblidat mai aquests orígens.

Al final de l'any 1999, aquest Ple va elegir Joan Solà com a membre numerari de l'IEC, a proposta de la Secció Filològica. Aleshores, ja tenia una obra i una trajectòria docent, divulgativa i cívica que el feien sobradament mereixedor d'ingressar a la nostra corporació.

L'any 1968 s'havia donat a conèixer al Col·loqui d'Estrasburg —recollit en el llibre *La linguistique catalane* (1973)— amb un treball sobre qüestions d'ortografia i gramàtica. Dos anys després, llegiria la seva tesi doctoral sobre la negació, dirigida pel doctor Badia i Margarit, i el 1972 publicaria els dos volums dels seus *Estudis de sintaxi catalana*,

que ja el van acreditar com un dels millors coneixedors dels punts controvertits de la nostra gramàtica.

Al mateix temps, els qui vam tenir-lo de professor en aquells anys inicials poguérem comprovar el que han confirmat, després, generacions i generacions d'universitaris: la seva gran capacitat docent, que el feia capaç d'interessar, d'entusiasmar i d'emocionar, fins i tot, els estudiants per les qüestions lingüístiques aparentment més abstruses. Joan Solà va ser un gran mestre, a més d'un gran lingüista.

I aviat va ser mestre, també, fora de les aules, perquè ja des de 1974 va començar a publicar regularment a la premsa articles divulgatius «A l'entorn de la llengua», que arribarien a ser un miler al llarg de la seva vida.

La seva preocupació per resoldre els dubtes principals de la normativa gramatical es va manifestar en obres com *Del català incorrecte al català correcte* (1977); en la seva intervenció en les Jornades d'Estudi de la Llengua Normativa que van tenir lloc el 1983, el 1985 i el 1987; en el seu llibre sobre *Qüestions controvertides de sintaxi catalana* (1987), o en la seva *Sintaxi normativa* (1994).

Paral·lelament, abordava treballs més descriptius amb noves bases teòriques, com la *Sintaxi generativa catalana*, que va fer amb Sebastià Bonet (1986); assessorava materials didàctics innovadors com el *Nivell llindar* i el curs *Digui, digui* per a no catalanoparlants; iniciava estudis històrics com el que culminaria en la *Història de la lingüística catalana 1775-1900*, en col·laboració amb Pere Marcet (1998), o tractats de puntuació i *Ortografia* (1995), juntament amb Josep M. Pujol.

El 1999, doncs, la incorporació de Joan Solà a la Secció Filològica, i específicament a la nostra Comissió de Gramàtica, va ser absolutament decisiva per a impulsar la part més ampliada i actualitzada de la nova gramàtica normativa de l'IEC: la sintaxi catalana que, gràcies en bona part a les aportacions de Joan Solà, es troba actualment en una fase molt avançada d'elaboració, com sap aquest Ple.

Al llarg d'aquests darrers deu anys, al costat de la seva feina en la Comissió de Gramàtica, Joan Solà ha impulsat i coordinat dues altres obres de gran transcendència: la *Gramàtica del català contemporani* (2002), juntament amb M. Rosa Lloret, Joan Mascaró i Manuel Pérez Saldanya, i la magna edició nacional de les *Obres completes* de Pompeu Fabra (2005-?), que ha codirigit Jordi Mir i que es troba molt a prop de la culminació.

Afegim a tot això la seva implicació generosa en les responsabilitats de govern de l'Institut d'Estudis Catalans, que el va portar a assumir en aquests darrers dos anys el càrrec de vicepresident, al qual ens consta que tingué una dedicació entusiasta, com en totes les dimensions de la seva vida.

I no podem passar per alt la importància de la seva actitud pública en defensa dels nostres drets lingüístics, culturals i nacionals, que va expressar amb més força i amb més valor els darrers anys, a mesura que es feien més evidents i més insidiosos els atacs envers el nostre poble. La seva compareixença l'any 2009 davant del Parlament de Catalunya encara ens interpel·la a tots.

Joan Solà va escriure una quarantena llarga de llibres, molts d'ells crucials; un miler d'articles periodístics i uns dos-cents de caràcter acadèmic. Ha estat mestre de centenars d'universitaris i referent cívic de tota la nostra societat. És lògic, doncs, que hagi estat objecte dels màxims reconeixements, com la Medalla Narcís Monturiol, el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes de 2009 o el doctorat *honoris causa* que li atorgà el mateix any la Universitat de Lleida, i que sabem que li va fer una il·lusió molt especial.

Deixem constància amb aquestes paraules del nostre reconeixement més profund en nom de la Secció Filològica i de tot l'Institut, pel seu llegat immens i perdurable, i per la seva actitud exemplar de servei al país. Anunciem ja des d'ara el nostre propòsit d'organitzar, amb altres institucions que sabem que hi estan interessades, un acte del màxim relleu en honor de Joan Solà, probablement entorn del primer aniversari de la seva prematura desaparició.

Text llegit pel senyor Isidor Marí en el Ple del dia 15 de novembre de 2010

Manuel Riu i Riu

(25.03.1929 - 02.01.2011)

El doctor Manuel Riu i Riu, catedràtic d'història medieval de la Universitat de Barcelona i membre de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans, morí a Sant Llorenç de Morunys el dia 2 de gener